

фізики Української медичної стоматологічної академії.

**Наукові інтереси:** методика викладання інформатики, педагогіка, професійна освіта.

**INFORMATION ABOUT THE AUTHORS**

**SAYENKO Marina Sergiyevny** – Teacher of the Department of Medical Informatics, Medical and Biological Physics, the Ukrainian Medical Stomatological Academy.

**Circle of scientific interests:** methodology of teaching informatics, mathematics, computer science, pedagogy.

**LOBACH Natalia Vyacheslavivna** – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Medical Informatics, Medical and Biological Physics, Ukrainian Medical Stomatological Academy.

**Circle of scientific interests:** methodology of informatics teaching, pedagogy, computer science, vocational education.

*Стаття надійшла до редакції 12. 01. 2019 р.*

*Рецензент – д.п.н. професор Калініченко Н. А.*

УДК 372.881.111.1

**САРНОВСЬКА Наталія Іванівна** –

викладач кафедри іноземної філології

Київського національного університету культури і мистецтв

<https://orcid.org/0000-0001-7278-5183>

e-mail: Nat\_sarnovskaya@ukr.net

**ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ**

**Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.** В сучасному суспільстві більшість сфер діяльності вимагають від майбутнього фахівця не лише професійної підготовки, але й додаткових знань, вмінь та компетентностей, необхідних для здійснення ефективної професійної діяльності. В таких умовах спеціалісту вже недостатньо володіти інформацією лише рідною мовою. Існує необхідність в тому, щоб мати постійну інформацію про розвиток та зміни, які відбуваються в певній сфері враховуючи світовий досвід. При цьому завдяки швидким інтеграційним процесам, що відбуваються у різних сферах діяльності, гостро постає проблема міжкультурного спілкування. Виникає необхідність спілкування, налагодження міжнародних контактів та зв'язків, обміну досвідом. Саме тому іноземна мова набуває особливого значення. Сьогодні вона є обов'язковою складовою професійної підготовки фахівців в усіх сферах. Володіння іноземною мовою, як в повсякденному, так і в професійно-діловому спілкуванні є одним з показників професійного рівня фахівця, який може здійснювати свою професійну діяльність на міжнародному рівні. Знання іноземної мови є для людини важливим інструментом міжкультурної комунікації, забезпечує такий рівень культурного розвитку, який дозволяє вільно орієнтуватись і спілкуватись у країні, мова якої вивчається. Зважаючи на цей факт стає актуальною ідея, що спроможність людини знайти спільну мову з представником іншої культури залежить не

лише від рівня володіння мовою, а й від індивідуальних знань та розумінь іншої культури, а саме мовленнєвої поведінки в різних ситуаціях [5]. Актуальною стає проблема навчання іноземній мові як засобу спілкування, що дозволяє людині вільно та професійно діяти в будь-яких мовленнєвих ситуаціях, у тому ж числі й незнайомих та проблемних. В результаті навчання майбутні фахівці повинні набути сформованої комунікативної компетентності. Таким чином, мовна підготовка повинна включати володіння іноземною мовою на новому якісному рівні, що в свою чергу вимагає використання нових методів та засобів навчання.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Аспекти формування іноземної комунікативної компетентності в процесі вивчення іноземної мови досліджували Т. Аванесова, Л. Біркун, Л. Брахман, О. Григоренко, Р. Джонсон, О. Іскандарова, Г. Китайгородська, Е. Комарова, А. Самсонова, Т. Сірик, Д. Хаймс, Д. Шейлз та ін. Методику формування іноземної комунікативної компетенції розглядали у своїх працях вітчизняні та зарубіжні вчені-методисти (І. Берман, В. Бухбіндер, В. Коростильов, С. Шатілов, В. Гнаткевич, Ю. Пассов, Г. Китайгородська, О.Б. Гарнопольський, Е. В. Мірошніченко, І. Баценко, В. Борщовецька, R. Ellis, I. Nation, N. Schmitt, W. Widdowson та ін.). Проблеми формування іноземної комунікативної компетентності майбутніх фахівців висвітлюють у своїх дослідженнях – Н. Ізорія, О. Алілуйко,

Л. Кістанова, Я. Окопна. Проблемний метод навчання не є новим в методиці навчання іноземним мовам і ґрунтується на теоретичних положеннях американського вченого та педагога Дж. Дьорі. В педагогічній літературі існує цілий ряд наукових праць та статей, які присвячені проблемному методу навчання. Теорія проблемного навчання представлена в роботах М. Махмутова, Ю. Бабанського, Т. Кудрявцева, І. Лернера, Дж. Брунера, В. Окона, Т. Новацького. Значний внесок в аналізі проблемного навчання зробили Н. Менчинська, П. Гальперін, А. Матюшкін, І. Якиманська та інші.

**Мета статті** полягає в аналізі наукової літератури, проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності, виявленні та обґрунтуванні методів реалізації принципу проблемності в методиці навчання іноземній мові у вищому навчальному закладі.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Основною метою викладача іноземної мови є навчити студентів не тільки розуміти мову іншого народу, але й самим будувати мовленнєві вирази, орієнтуватися в іншомовному середовищі, адекватно реагувати в різноманітних мовленнєвих ситуаціях. В сучасних умовах будь-яка людина, яка володіє іноземною мовою, повинна знати як використовувати її з різною метою, в різних ситуаціях, вміти читати і розуміти тексти різного типу, складати діалоги, розповіді, доповіді. Навіть якщо людина має обмежену лексичну та граматичну базу іноземної мови, вона повинна вміти підтримати розмову в будь-якій ситуації. Викладач має не просто дати студентам знання, а показати їм джерело інформації та навчити їм користуватися. Необхідно навчити студентів співпрацювати, вести дискусії та розмови на різні теми у групі, працювати над проектами.

В основі навчання іноземній мові в немовному вузі полягає принцип соціально та професійно-орієнтованого навчання іноземним мовам. Це означає, що процес навчання, по-перше, повинен бути максимально наближеним до реальних життєвих ситуацій, у тому ж числі у сфері майбутньої професійної діяльності студента, по-друге, надавати можливість здійснювати комунікацію іноземною мовою. Саме це дає можливість студентам набутти в процесі навчання іншомовну комунікативну компетентність, яка, в свою чергу, є здатністю вільно й грамотно спілкуватися іноземною мовою, використовувати іноземну мову при вирішенні повсякденних та професійних задач [1]. Виникає питання про можливість надання комунікації при відсутності у студентів професійного середовища та мовного оточення. Тому набувають популярності

навчальні методики, які стимулюють інтелектуальний розвиток, активізують потенційні можливості та пропонують ситуації, які спонукають до спілкування іноземною мовою. Саме такою методикою можна вважати методи проблемного навчання. «Проблемне навчання» – це сукупність методів навчання, метою яких є активізація пізнавального інтересу студентів, і як наслідок, активізація пізнавальної діяльності. В основі методів проблемного навчання полягає моделювання «проблемної ситуації» з метою запуску активної самостійної діяльності студентів щодо вирішення проблемної ситуації під керівництвом викладача. «Проблемна ситуація» – усвідомлення, яке виникає при виконанні практичного або теоретичного завдання, того, що знань набутих раніше вже недостатньо, та виникає потреба в нових знаннях, які реалізуються в цілеспрямованій пізнавальній активності [4].

Суть проблемної методики полягає в наступному: в процесі розгляду проблемної ситуації вони здатні генерувати інтерес, тому що в основі такої ситуації знаходиться проблема, яка є суттєвою для студентів у сфері їхньої професійної діяльності або соціальних інтересів; вони змушують аналізувати проблему, щоб визначити відомі та невідомі факти; вони змушують здійснювати припущення щодо вирішення проблеми та перевіряти коректність цих припущень.

Відокремлюють наступні етапи проблемного навчання:

Перший етап – створення проблемної ситуації, яка містить декілька складних моментів, що заважають її швидкому вирішенню. Вона повинна бути досить важкою, але посилюююю. Другий етап – це робота студента. Він аналізує знання наданого питання, якими володіє, з'ясовує, що їх недостатньо для вирішення проблеми і активно підключається до процесу отримання відсутньої інформації. Метою третього етапу є отримання різними шляхами необхідних для вирішення задачі знань. Цей етап закінчується розумінням того, яким чином вирішити проблему, яка існує. Четвертий етап – це безпосередньо вирішення проблеми. П'ятий етап – це перевірка отриманих результатів, у порівнянні з вихідною гіпотезою, систематизація та узагальнення отриманих знань та вмінь.

При вивченні іноземної мови з метою формування іншомовної комунікативної компетентності одними з найпопулярніших методів проблемного навчання є метод кейсів та метод проектів. Головну ідею метода проектів можливо визначити як отримання знань шляхом вирішення проблемних ситуацій та залучення знань із суміжних сфер наук.

Студентам пропонується вивчити проблемну ситуацію, розібратися в суті проблеми, запропонувати можливі рішення та вибрати найкраще з них. Результатом такої роботи є презентація своїх досліджень на занятті. Проектне навчання є активним мотиватором, який впливає на навчальну та пізнавальну роботу студентів. З точки зору психології процес виконання проекту – це ряд потреб, які послідовно виникають та пошук засобів, які здатні їх задовольнити, що синхронізуються з етапами проекту. Кожна нова потреба викликає у студентів інтерес, підтримує на досить високому рівні загальний мотиваційний фон навчання. Завдяки цьому спостерігається висока навчальна діяльність студентів. Метод проектів вважається засобом активізації розумової діяльності студентів, забезпечує здійснення безпосереднього зв'язку між набуттям знань та їх використанням при вирішенні практичних задач. Майбутні фахівці самостійно планують, створюють та захищають свій власний проект і, завдяки цьому, активно залучаються до процесу комунікативної діяльності. Успіх проекту багато в чому залежить від вміння викладача створити умови, які стимулюють формування та розвиток творчих, комунікативних, організаційних вмінь студентів. Завдання викладача полягає в плануванні роботи студентів, здійсненні контролю за їх діяльністю, організації презентацій та захисту проектів. Під час роботи над проектом використовують проблемні, пошукові, дослідницькі методи, що зорієнтовані на реальний практичний результат з будь-якої загальної або професійної теми згідно програми та на будь-якому рівні вивчення мови.

Навчальний процес можливо поділити, як сукупність п'ятих «П»: Проблема, Планування, Пошук інформації, Продукт, Презентація [3]. Це і є етапи роботи над проектом, які відповідають етапам проблемного навчання, зазначеного вище. В сучасній системі освіти метод проектів активно використовується, у тому ж числі і в навчанні іноземної мови. Розглянемо, яким чином метод проектів сприяє реалізації ідеї соціально та професійно – орієнтованого навчання та практики усного мовлення при навчанні іноземної мови.

По-перше, існують проекти різні за тематикою та формою організації. Їх використання на заняттях з іноземної мови надають студентам можливість залучати та використовувати знання з різних наукових сфер, які пов'язані з їх професійними або соціальними інтересами. Таким чином, відбувається накопичення та збагачення бази знань з тематики проекту з одного боку, та

комунікативних навичок іноземної мови з іншого.

По-друге, кожен новий проект – це нові ситуації, проблеми та задачі, з якими доводиться мати справу. Відповідно, кожен раз доводиться пристосовуватися до нових умов, нових партнерів, нових вимог, проявляти себе з нового боку, шукати та розкривати в собі приховані можливості та творчий потенціал. При цьому важливим залишається той факт, що в межах дисципліни «Іноземна мова, більша частина цієї діяльності від початку передбачає використання іноземної мови. В результаті проживання подібного досвіду студенти формують високий рівень адаптивності до ситуацій різного роду новизни, складності та проблематичності. Все це сприяє розвитку механізму швидкого реагування та адекватної реакції на те, що відбувається, у тому ж числі і в іншомовному середовищі.

По-третє, вся діяльність, що пов'язана з виконанням проекту це постійна взаємодія з іншими учасниками проекту. Це спонукає до комунікації і здебільшого вона відбувається іноземною мовою. Таким чином, відбувається накопичення досвіду спілкування іноземною мовою у різноманітних ситуаціях. Основними цілями проектною методикою є розвиток творчої, активної особистості; самовираження та самовдосконалення; підвищення мотивації студентів; формування пізнавального інтересу; формування інтелектуальних та професійних умінь; реалізація на практиці здобутих знань та вмінь; розвиток мовлення, вміння грамотно та аргументовано презентувати матеріал, який вивчається; демонстрація рівня культури, освіти тощо.

Очевидно, що важливою характеристикою, яка зумовлена успішним використанням методу проектів при навчанні іноземної мови студентів немовного вишу можливо вважати його універсальність, що поєднує у собі практичну та комунікативну складову [4].

Метод кейсів – це метод активного навчання, який базується на використанні конкретних ситуацій (англ. «case» – випадок, ситуація). Зазначена техніка навчання використовує опис реальних економічних, соціальних, побутових та ділових ситуацій – кейсів. «Метод кейсів» на заняттях з іноземної мови полягає в діяльності студентів в межах штучно створених соціальних та професійних ситуацій та передбачає активну взаємодію іноземною мовою з метою вирішення поставлених задач. Загальними характеристиками «методу кейсів» можливо назвати такі, як – «метод кейсів» має чіткий комунікативний характер, оскільки робота з цим методом передбачає постійну взаємодію

учасників в колективному вирішенні задач і характеризується єдиною загальною метою; – як активний метод навчання, «метод кейсів» сприяє активізації творчої діяльності студентів, емоційній насиченості та бажанням брати участь у процесі навчання; – «метод кейсів» як метод практичного навчання, визначається контекстом потенційної професійної діяльності майбутнього фахівця: професійних задач, функцій та ін.; студенти мають можливість на практиці застосовувати отримані теоретичні знання; – «метод кейсів» має міждисциплінарну, динамічну сутність, оскільки дозволяє побачити актуальну комплексну ситуацію у різноманітті міждисциплінарних зв'язків. Необхідно зазначити, що метод кейсів, на відміну від методу проектів, має більш професійну спрямованість. Його використання доцільно при навчанні іноземній мові за фахом. Коли студенти володіють не тільки основами спілкування іноземною мовою, але й мають певну професійну базу.

З цієї позиції метод кейсів грає важливу роль в навчанні професійній іноземній мові в немовному виші: по-перше, метод кейсів при відсутності мовного та професійного середовища допомагає моделювати ситуації, які сприяють ефективному розвитку таких видів мовленнєвої діяльності як читання, аудіювання та мовлення. По-друге, допомагає сформувати навички професійної ділової комунікації, а також ряд аналітичних, творчих та соціальних навичок, серед яких: вміння приймати рішення, у тому ж числі і в складних, стресових ситуаціях, вміння швидко та адекватно реагувати на отриману інформацію, а саме й в іноземному просторі [5]. Внаслідок регулярного використання методів кейсів при навчанні професійній іноземній мові задовольняються дві основні вимоги: отримання досвіду взаємодії в соціально та професійно важливих для студента ситуаціях, розробка моделі поведінки в них за допомогою здійснення комунікації іноземною мовою.

Методи проблемного навчання грають велику роль у розвитку соціальної, інформативної та комунікативної компетенцій та вимагають подальшого вивчення, дослідження та вдосконалення. Соціокультурна компетенція передбачає здатність особистості сприймати свою та іноземну культуру. Інформативна компетенція включає вміння аналізувати та порівнювати факти своєї та іноземної культури. Під час роботи над проектом формується комунікативна компетенція – студенти збагачують словниковий запас, знайомляться з традиціями та культурними особливостями інших країн, засвоюють та креативно

опрацьовують матеріал англійською мовою.

**Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку.** Таким чином, використання методів проблемного навчання при вивченні іноземної мови в умовах немовного вищого навчального закладу сприяє підвищенню ефективності іноземної підготовки майбутніх фахівців разом з удосконаленням професійних навичок, створює передумови внутрішньої мотивації, сприяє розвитку індивідуальних здібностей та творчих навичок; дозволяє оволодіти способами пізнання; наділяє здатністю саморозвитку та самонавчання. В результаті формується іноземна комунікативна компетентність майбутніх фахівців, яка передбачає не тільки володіння іноземною мовою, а й загальний кругозір, систему міжособистісних відносин, спеціальні професійні знання, інтелект, потенціал росту особистості в оволодінні мовою та іноземній комунікативній діяльності.

#### СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Андрейко Я. В. Іноземна професійна комунікативна компетенція / Я. В. Андрейко // Пед. науки: збірник наук. пр. – 2013. – Вип. 63. – С. 238–241.
2. Горбатова Т. Н., Кудряшова А. В., Рыбушкина С. В. Метод проектов как средство формирования коммуникативной мобильности студентов при обучении иностранному языку / Т.Н. Горбатова, А. В. Кудряшова Б. С. В. Рыбушкина // Молодой ученый. – 2015. – № 6. – С. 582–584.
3. М. В. Золотова, О. А. Демина О некоторых моментах использования метода кейсов в обучении иностранному языку / Золотова М. В., Демина О. А. // Теория и практика общественного развития. – 2015. – № 4. – С. 133–166.
4. Сергеев И. С. Как организовать проектную деятельность учащихся: Практическое пособие для работников общеобразовательных учреждений 2-е изд., испр. и доп. / И. С. Сергеев. – М.: АРКТИ, 2005. – 80 с.
5. Соколова Л. Ф. Психолінгвістичні засади формування іноземної комунікативної компетентності [Електронний ресурс] / Соколова Л. Ф. – 2015. – Режим доступу: <http://www.kamts1.kpi.ua/ru/node/1574> (дата звернення: 10.12.2018)
6. Herried C. F. What makes a good case? / C. F. Herried // Journal of College Science Teaching. Vol.27, No.3, Dec 1997 / Jan 1998. pp. 163–165.

#### REFERENCES

1. Andreyko, Ya. V. (2013). *Inshomovna profesiyina komunikativna kompetentsiia*. [Foreign professional communicative competence]. Kyiv.
2. Gorbatova, T. N., Kudryashova, A.V., Rybushkina, S.V. (2015). *Mietod projektov kak sredstvo formirovaniia kommunikativnoy mobilnosti studentov pry obuchenii inostrannomy yazyku*. [Project method as

a tool of students communicative mobility formation when foreign language training]. Moscow.

3. Zolotova, M. V., Diemina, O. A. (2015). *O nekotoryh momentah ispolzovaniia metoda keysov v obuchienii inostrannomu yazyku*. [About some moments of case-study methods using in foreign languages training]. Moscow.

4. Siergieiev, I. S. (2005). *Kak organizovat proektnuiu deiatelnost uchashchihsia*. [The way to organize project activity of students]. Moscow.

5. Sokolova, L. F. (2015). *Psikhologichni zasady formuvannia inshomovnoyi komunikativnoyi kompetentnosti*. [Psychological techniques of foreign languages communicative competence formation]. [Elektronnyi resurs]. URL: <http://www.kamts1.kpi.ua/ru/node/1574> (accessed 10.12.2018)

6. Herried C. F. What makes a good case? Journal of College Science Teaching, Dec 1997, Jan 1998, no. 27, No. 3.

**ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА**

**САРНОВСЬКА Наталія Іванівна** – викладач кафедри іноземної філології Київського національного університету культури і мистецтв.

**Наукові інтереси:** сучасні освітні технології, викладання іноземних мов у закладах вищої освіти.

**INFORMATION ABOUT THE AUTHOR**

**SARNOVSKA Nataliia Ivanivna** – Lecturer of Foreign Philology Department, Kyiv National University of Culture and Arts.

**Circle of scientific interests:** modern educational technologies, teaching foreign languages in higher educational institutions.

*Стаття надійшла до редакції 22. 02. 2019 р.*

*Рецензент – д.п.н. професор Шандрук С. І.*

УДК 378.046

**ЧАБАНОВИЧ Надія Богданівна** –

завідуюча відділенням анестезіології та інтенсивної терапії

Державна установа «Науково-практичний центр

ендоваскулярної нейро рентгенохірургії НАМН України»

<https://orcid.org/0000-0002-5113-5082>

e-mail: nadja\_ch@ukr.net

**СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ-АНЕСТЕЗІОЛОГІВ У КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ**

**Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.** Вхідження України в єдиний світовий економічний простір передбачає виконання низки нових завдань, пов'язаних з потребою теоретичного осмислення тенденцій розвитку освіти й педагогічної науки як чинників, які визначають прогрес. Актуальною проблемою сьогодення є професійна підготовка лікарів-анестезіологів, яка допоки не відповідає оновленим вимогам суспільства та не забезпечує достатнього рівня розвитку професійної компетентності. Важливою проблемою залишається пошук ефективних шляхів, забезпечення потрібних і достатніх умов для вдосконалення процесу професійної підготовки лікарів-анестезіологів, здатних до творчої організації професійного процесу, до самореалізації, до виконання нового соціального замовлення.

В умовах глобальної модернізації освіти важливо визначити підходи до аналізу системи професійної підготовки лікарів-анестезіологів за кордоном, зокрема в країнах Західної Європи, з тим, щоб надалі обґрунтовано оцінити доцільність перенесення накопиченого позитивного досвіду в систему медичної освіти України.

Система професійної підготовки лікарів-

анестезіологів кожної країни є складником світової системи медичної освіти, могутнім фактором розвитку продуктивних сил суспільства, тому її наукове пізнання вимагає системного підходу, а вдосконалення неможливе без порівняльного аналізу з особливостями професійної підготовки лікарів-анестезіологів в інших країнах світу. Це зумовило потребу проведення аналітичних досліджень з проблеми підготовки компетентних лікарів-анестезіологів у високорозвинених державах світу та оцінювання діяльності навчальних закладів у системі вищої педагогічної освіти та в системі післядипломної освіти.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Аналіз наукових праць (В. Афанасьєв, Л. фон Бергаланфі, С. Бражник, В. Мітіна, В. Радул, В. Садовський, В. Спицнадель, Ю. Сурмін, С. Шандрук та ін.) дозволив визначити розмаїття національних освітніх систем та виявити їхні основні спільні риси. Сьогодні широко використовуються такі поняття, як «системний аналіз», «системний підхід», «теорія систем», «принцип системності» тощо. Найбільш загальним поняттям, яке характеризує всі можливі вияви систем, є «системність». На думку Ю. Сурміна структуру системності слід розглядати в трьох